

Rolniczy handel detaliczny - dlaczego jest korzystny dla rolnika?

Współczesne funkcjonowanie krótkich łańcuchów dostaw to korzyści zarówno dla producentów, konsumentów, jak i dla środowiska. Przepisy regulujące sprzedaż żywności przez rolników – producentów są na bieżąco dostosowywane do potrzeb, profilu produkcji i możliwości przetwórczych małych gospodarstw rolnych, w celu umożliwienia konsumentom bezpośredniego dostępu do żywności lokalnej, nieprzetworzonej, dostarczanej nabywcom bezpośrednio przez producentów rolnych. Wybór formy produkcji i sprzedaży zależy od indywidualnej decyzji rolnika, która powinna być dopasowana do jego sytuacji, w szczególności rodzaju żywności wprowadzanej do sprzedaży.

Obowiązujące obecnie przepisy prawa umożliwiają sprzedaż żywności wyprodukowanej przez rolników w ramach niżej wymienionych form działalności:

- dostawy bezpośrednie,
- sprzedaż bezpośrednia (SB),
- rolniczy handel detaliczny (RHD),
- działalność marginalna lokalna i ograniczona (MLO).

Formy te wraz z ich charakterystyką obejmującą rodzaj sprzedawanego produktu, obszar sprzedaży oraz instytucję, w której należy dokonać rejestracji zestawiamy w tabeli poniżej.

Tabela. Porównanie czterech form sprzedaży żywności

Forma sprzedaży	Rodzaj	Obszar sprzedaży	Rejestracja
Dostawy bezpośrednie	nieprzetworzone produkty pochodzenia roślinnego	na terenie województwa, w którym jest prowadzona produkcja lub na obszarze województw przyległych	Państwowa Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna
Sprzedaż bezpośrednia (SB)	nieprzetworzone produkty pochodzenia zwierzęcego	na terenie województwa, w którym prowadzona jest produkcja, na obszarze województw przyległych, na terenie innych województw, jeżeli jest prowadzona podczas wystaw, festynów, targów lub kiermaszy organizowanych w celu promocji tych produktów	Powiatowy Inspektorat Weterynarii
Rolniczy handel detaliczny (RHD)	produkty pochodzenia roślinnego i zwierzęcego nieprzetworzone i przetworzone	<ul style="list-style-type: none"> • sprzedaż konsumentom końcowym: na terenie całej Polski; • sprzedaż do zakładów prowadzących handel detaliczny z przeznaczeniem dla konsumenta finalnego: <ul style="list-style-type: none"> - produkty roślinne na terenie całej Polski, - produkty pochodzenia zwierzęcego i złożone: obszar województwa, w którym ma miejsce prowadzenie produkcji tej żywności w ramach RHD lub na obszarach powiatów lub miast stanowiących siedzibę wojewody lub sejmiku województwa, sąsiadujących z tym województwem 	Państwowa Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna lub/i Powiatowy Inspektorat Weterynarii
Działalność marginalna lokalna ograniczona (MLO)	produkty pochodzenia zwierzęcego po obróbce i/lub przetworzeniu	wyłącznie na obszarze województwa, w którym ma miejsce prowadzenie produkcji lub na obszarach powiatów lub miast stanowiących siedzibę wojewody lub sejmiku województwa sąsiadujących z tym województwem. Ograniczenia terytorialnego nie stosuje się podczas wystaw, festynów, targów oraz kiermaszy organizowanych w celu promocji tych produktów.	Powiatowy Inspektorat Weterynarii

ROLNICZY HANDEL DETALICZNY

W grudniu 2021 roku ogłoszono ustawę wprowadzającą istotne zmiany w rolniczym handlu detalicznym. Działalność RHD reguluje ustawa z dnia 15 grudnia 2021 roku o zmianie niektórych ustaw w celu ułatwienia prowadzenia przez rolników rolniczego handlu detalicznego, która weszła w życie 4 lutego 2022 roku. Celem wprowadzonych regulacji jest m.in. zapewnienie możliwości pozyskania dodatkowego dochodu przez małe rodzinne gospodarstwa i zwiększenie możliwości rozwoju działalności RHD. Wspomniana ustawa zmienia przepisy o RHD poprzez zmiany w ustawie o bezpieczeństwie żywności i żywienia z dnia 25 sierpnia 2006 roku (Dz.U. 2006 poz. 1225) oraz w ustawie z dnia 26 lipca 1991 roku o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. 2021 poz. 1128, z późn. zm.).

Rolniczy handel detaliczny to handel detaliczny w rozumieniu art. 3, ust. 7 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 178/2002, polegający na:

- produkcji żywności zawierającej co najmniej jeden składnik pochodzący w całości z własnej uprawy, hodowli lub chowu podmiotu działającego na rynku spożywczym oraz
- zbywaniu żywności, o której mowa w lit. a, konsumentowi finalnemu, o którym mowa w art. 3, ust. 18 rozporządzenia nr 178/2002, lub zakładom prowadzącym handel detaliczny z przeznaczeniem dla konsumenta finalnego,

przy czym żywność jednoskładnikowa (np. świeże owoce i warzywa, świeże mięso, jaja, czy surowe mleko) powinna w całości pochodzić z własnej uprawy, hodowli lub chowu danego podmiotu, a wieloskładnikowa (np. produkty mięsne, produkty mleczne, gotowe posiłki, pieczywo) powinna zawierać co najmniej jeden składnik pochodzący w całości z własnej uprawy, hodowli lub chowu danego podmiotu (w celu skorzystania z preferencyjnej formy opodatkowania działalności RHD własne składniki muszą stanowić co najmniej 50% produktu, z wyłączeniem wody).

W ramach RHD można wprowadzać na rynek żywność każdego rodzaju zarówno pochodzenia roślinnego, zwierzęcego, jak i żywność złożoną (wyjątek stanowią np. napoje alkoholowe i woda). Jednak należy pamiętać, że nie wolno używać do produkcji żywności mięsa zwierząt kopytnych z uboju samodzielnego (czyli poza zatwierdzoną rzeźnią), np. z uboju na użytek własny. Lista możliwej do produkcji i sprzedaży żywności w ramach RHD jest długa, to m.in.: produkty roślinne, pochodzenia zwierzęcego i złożone. Przykładowo, rolnik może produkować i sprzedawać oleje, pieczywo, mięso, przetwory owocowe (np. dżemy, soki), produkty mięsne, rybne, mleczne (np. śmietanę, mleko, sery), potrawy (np. pierogi, kopytka, placki), jaja, miód, przyprawy i herbatki ziołowe.

Prowadząc RHD, rolnik nie może korzystać z usług pośredników. Wyjątkiem jest sprzedaż finalnym konsumentom dokonywana na wystawach, kiermaszach lub innych imprezach organizowanych w celu promocji żywności lokalnej. W takim przypadku dopuszczalne jest skorzystanie z pośrednika, o ile on sam sprzedaje swoje produkty w ramach RHD i pochodzi z tego samego lub sąsiedniego powiatu.

Preferencje podatkowe

W 2022 roku wprowadzono w rolniczym handlu detalicznym znaczące ułatwienia, takie jak: preferencje podatkowe. Sprzedaż do limitu przychodów 100 000 zł jest zwolniona z podatku dochodowego. Powyżej tej kwoty sprzedaż jest opodatkowana wg obowiązujących stawek. Można skorzystać z uproszczonej formy rozliczenia podatku w wymiarze 2% od przychodu, jeżeli w roku poprzedzającym rok podatkowy przychody nie przekraczały 150 000 euro.

Obszar działania

Zbywanie żywności do zakładów prowadzących handel detaliczny z przeznaczeniem dla konsumenta finalnego:

- żywności pochodzenia roślinnego - może odbywać się bez ograniczeń obszarowych;
- żywności pochodzenia zwierzęcego i złożonej - może odbywać się wyłącznie w tym samym województwie, w którym żywność została wyprodukowana lub na terenie powiatów i miast stanowiących siedzibę wojewody lub sejmiku województwa, sąsiadujących z tym województwem.

Limity sprzedaży i odbiorcy

Zbywanie żywności do zakładów prowadzących handel detaliczny z przeznaczeniem dla konsumenta finalnego podlega limitom ilościowym dostosowanym do potrzeb konsumentów finalnych. Obowiązkowe jest dokumentowanie sprzedaży w sposób umożliwiający określenie ilości tak zbywanej żywności. Natomiast zniesiono limity sprzedaży do finalnych konsumentów. Limity określono w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 września 2022 roku w sprawie maksymalnej ilości żywności zbywanej w ramach rolniczego handlu detalicznego do zakładów prowadzących handel detaliczny z przeznaczeniem dla konsumenta finalnego oraz zakresu i sposobu jej dokumentowania (Dz.U. 2022 poz. 1971).

Odbiorcy rolniczego handlu detalicznego:

- finalni konsumenci,
- sklepy, restauracje, stołówki.

Rozpoczęcie działalności RHD

Do prowadzenia RHD nie trzeba zakładać działalności gospodarczej, opłacać VAT czy ZUS.

Przed rozpoczęciem działalności należy dokonać rejestracji:

- w Państwowej Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej - 14 dni przed dniem jej rozpoczęcia, jeżeli w planach jest sprzedaż produktów pochodzenia roślinnego, a jeżeli w planach jest sprzedaż produktów pochodzenia zwierzęcego lub produktów zawierających jednocześnie składniki roślinne i zwierzęce (tzw. żywność złożona), także
- w Powiatowym Inspektoracie Weterynarii - 30 dni przed dniem jej rozpoczęcia.

Wzory wniosków do rejestracji można znaleźć na stronach internetowych powyższych instytucji. Organy nadzorujące rolników obecnie elastycznie podchodzą do określonych w przepisach wymagań higienicznych. Przy produkcji prowadzonej w domu zastosowanie mają uproszczone wymagania higieniczne.

Wymagania dla produktów sprzedawanych przez rolnika

- Prowadzenie ewidencji ilości sprzedawanej żywności.
 - Stosowanie się do wymogów prawa żywnościowego i higieny środków spożywczych.
 - Oznakowanie miejsca sprzedaży oraz produktów:
 - miejsce sprzedaży powinno być czystelnie i wyraźnie opatrzone napisem „rolniczy handel detaliczny” i danymi producenta (imię i nazwisko, adres siedziby i adres, pod którym produkowana jest żywność). Dodatkowo, w przypadku żywności pochodzenia zwierzęcego lub złożonej należy podać weterynaryjny numer identyfikacyjny;
 - każda żywność sprzedawana przez rolnika musi być wyraźnie opisana, czy to na opakowaniu, czy na etykiecie lub wywieszce umieszczonej przy produktach nieopakowanych.
- Podstawowe wymagania informacyjne, jakie powinny znaleźć się na etykiecie: nazwa produktu, dane identyfikujące producenta, ilość netto produktu, data trwałości (nie zawsze jest wymagana. Przykładowo: nie trzeba jej podawać dla świeżych owoców i warzyw, octu, soli i cukru, a także dla wyrobów piekarniczych i cukierniczych, dla których z góry przyjmuje się 24 h okres trwałości), numer partii produkcyjnej. Przy detalicznym handlu rolniczym nie trzeba podawać wartości odżywczej żywności. Oznakowanie każdego opakowania żywności (np. torby, słoika, butelki) musi być przede wszystkim czytelne. Dlatego wielkość liter nie powinna być mniejsza niż 1,2 mm. Na wyjątkowo małych opakowaniach można zastosować czcionkę o wysokości 0,9 mm. Etykieta powinna być nieścieralna i trwała;

- szczegółowych informacji dotyczących znakowania żywności udzielają Inspektoraty Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych.

Finansowanie rozwoju krótkich łańcuchów dostaw, w tym RHD

W 2023 roku planowane jest finansowanie rozwoju krótkich łańcuchów dostaw, w tym RHD w ramach:

- Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności: wsparcie A1.4.1. działanie 3: Przetwarzanie i wprowadzanie do obrotu produktów rolnych, spożywczych oraz rybołówstwa i akwakultury;
- Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027, interwencje: I 10.5. Rozwój małych gospodarstw, I.11. Premie dla młodych rolników, I.13.2 Tworzenie i rozwój organizacji producentów i grup producentów rolnych, I.13.3 Promowanie, informowanie i marketing dotyczący żywności wytwarzanej w ramach systemów jakości żywności;
- operacji w ramach lokalnych strategii rozwoju LEADER: wsparcie dla rolników w zakresie pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych, m.in. poprzez wspieranie krótkich łańcuchów dostaw, rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej. Redystrybucję środków prowadzą lokalne grupy działania.

W planowanych naborach będzie punktowane m.in. uczestnictwo w unijnych systemach jakości, takich jak: Chroniona Nazwa Pochodzenia, Chronione Oznaczenie Geograficzne, Gwarantowana Tradycyjna Specjalność, rolnictwo ekologiczne oraz w krajowych systemach jakości: Integrowana Produkcja, system „Jakość Tradycja”, System Gwarantowanej Jakości Żywności (QAFP).

Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Lubaniu oferuje rolnikom możliwość reklamy oferowanych lokalnych produktów i usług bez udziału pośredników poprzez bezpłatną stronę internetową Pomorski e-Bazarek: <https://www.pomorskiebazarek.pl/>

Unijne systemy jakości

Krajowe systemy jakości

Jarosław Trzebiatowski
Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Lubaniu